

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

นโยบายรัฐบาล การค้าระหว่างประเทศ กับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย

ดร.ศุภิช สุภะลาสัย

นโยบายรัฐบาล การค้าระหว่างประเทศ กับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย

ถ่ายเอกสารแทนการใช้หนังสือ
คือการทำลายภูมิปัญญาสร้างสรรค์

นโยบายรัฐบาล การค้าระหว่างประเทศ กับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย

ดร.ศุภิช ศุภขลาคัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์

คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2563

ศุภชัย ศุภชลาลัย.

นโยบายรัฐบาล การค้าระหว่างประเทศ กับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย.

1. ไทย--นโยบายเศรษฐกิจ. 2. ไทย--นโยบายการค้า. 3. นโยบายอุตสาหกรรม--ไทย.
4. ไทย--ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับต่างประเทศ.

HC445

ISBN 978-616-314-326-6

ISBN (E-BOOK) 978-616-314-647-2

ลิขสิทธิ์ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย ศุภชลาลัย

สงวนลิขสิทธิ์

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนมกราคม 2563

จำนวน 100 เล่ม (ฉบับพิมพ์เพิ่ม)

ฉบับอิเล็กทรอนิกส์ (e-book) ธันวาคม 2563

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ท่าพระจันทร์: อาคารธรรมศาสตร์ 60 ปี ชั้น U1 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ถนนพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200 โทร. 0-2223-9232

ศูนย์รังสิต: อาคารโดมบริหาร ชั้น 3 ห้อง 317 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12121

โทร. 0-2564-2859-60 โทรสาร 0-2564-2860

<http://www.thammasatpress.tu.ac.th>, e-mail: unipress@tu.ac.th

พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็มแอนด์เอ็ม เลเซอร์พริ้นต์

นายสมชาย คำขำ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

ภาพปกโดยผู้เขียน

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนสิงหาคม 2560 จำนวน 300 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนมกราคม 2563 จำนวน 100 เล่ม (ฉบับพิมพ์เพิ่ม)

ราคาเล่มละ 200.- บาท

๙๓

Professor Helen Hughes
(October 1, 1928 - June 15, 2013)

สารบัญ

สารบัญภาพ	(11)
สารบัญตาราง	(13)
คำนำ	(17)

ส่วนที่ 1 การพัฒนาเชิงพลวัตของเศรษฐกิจไทย

บทที่ 1 ภาพรวมการค้าระหว่างประเทศของโลก	3
เศรษฐกิจโลกและการเจริญเติบโต	3
การค้าระหว่างประเทศของโลก	9
การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI)	15
บทที่ 2 เศรษฐกิจไทย การพัฒนาและนโยบาย	17
พัฒนาการเศรษฐกิจไทย	17
1. เศรษฐกิจไทยใน 3 ทศวรรษก่อนเกิดวิกฤติ (ปี 2503-2539)	17
2. เศรษฐกิจไทยหลังวิกฤติ (ปี 2540-2544)	18
3. เศรษฐกิจไทยในช่วงเริ่มฟื้นตัว (ปี 2545-2550)	19
4. เศรษฐกิจไทยในช่วงหลังปี 2550	19
โครงสร้างเศรษฐกิจไทยและการเจริญเติบโต	20
1. การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย	20
2. ลักษณะโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศไทย	21
ภาคเกษตรกรรมของประเทศไทย	22
1. ลักษณะทั่วไป	22
2. เปรียบเทียบผลผลิตเกษตรของประเทศไทยกับประเทศอื่นๆ ในโลก	26

การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของประเทศไทย.....	33
1. ยุคสินค้าเกษตร.....	35
2. ยุคอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น (Labor-intensive Industry).....	35
3. ยุคอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนเข้มข้น (Capital-intensive Industry).....	37
ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง (Structural Change):	
Lewis' Growth and Structural Change Model.....	38
ภาคอุตสาหกรรมไทยกับการคุ้มครองของรัฐ.....	40
เส้นทางการพัฒนาของไทยเปรียบเทียบกับประเทศในแถบเอเชียตะวันออก.....	45
ภาคการค้าระหว่างประเทศของไทย.....	51
1. การค้าระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศอาเซียน.....	59
2. เงินลงทุนต่างประเทศกับเศรษฐกิจไทย.....	64
วิกฤติเศรษฐกิจไทยปี 2540.....	65

ส่วนที่ 2 นโยบายการค้า นโยบายอุตสาหกรรมและบทบาทของภาครัฐ

บทที่ 3 บทบาทของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ.....	77
แนวทางการบริหารนโยบายเศรษฐกิจ.....	78
1. กลุ่มโครงสร้างนิยม (Structuralism).....	78
2. กลุ่มนิยมกลไกตลาดหรือกลุ่มนีโอคลาสสิก (Neo-Classic).....	79
รัฐวิสาหกิจกับการแปรรูป.....	83

บทที่ 4 นโยบายการค้าและพัฒนาอุตสาหกรรม	
(Trade and Industrialization Policy).....	88
นโยบายอุตสาหกรรม (Industrial Policy).....	89
นโยบายการค้าในการพัฒนาอุตสาหกรรม	
(Trade and Industrialization Policy).....	90
1. นโยบายการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า	
(Import Substitution Policy).....	93
2. นโยบายส่งเสริมการผลิตเพื่อส่งออก (Export Oriented Policy).....	97

ส่วนที่ 3 สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจโลกและสถาบันเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

บทที่ 5 กระบวนการโลกาภิวัตน์ (Globalization) ในด้านเศรษฐกิจ	103
สิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจโลกกับประเทศไทย	103
1. สถานการณ์เศรษฐกิจโลกในช่วงปี 2533-2543	104
2. สถานการณ์เศรษฐกิจโลกตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา	104
โลกาภิวัตน์ (Globalization)	106
 บทที่ 6 องค์การการค้าโลก (WTO) กับประเทศไทย	 112
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งองค์การการค้าโลก	
(World Trade Organization: WTO)	113
ความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า	
(General Agreement on Tariffs and Trade: GATT)	115
การเจรจาอบอุรุกวัยและการจัดตั้งองค์การการค้าโลก	119
การเจรจาอบโดฮา	125
ประเทศไทยกับการเข้าเป็นสมาชิกความตกลงทั่วไป	
ว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า	127
 บทที่ 7 การเจรจาการค้า และการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	 145
สาเหตุของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	148
ระดับของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	151
1. เขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA)	
และสหภาพศุลกากร (Customs Union)	151
2. ตลาดร่วม (Common Market)	153
3. สหภาพเศรษฐกิจ (Economic Union)	154
ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ	155
ความร่วมมือในระดับภูมิภาคที่ไทยไม่ได้เป็นสมาชิก	157

ความร่วมมือในระดับภูมิภาคที่ไทยเป็นสมาชิก.....	158
1. ความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC).....	158
2. เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA).....	159
3. ข้อตกลงเขตการค้าเสรี.....	163
ผลกระทบจากการทำเขตการค้าเสรี (FTA).....	166

ภาคผนวก

ผนวก ก ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศเบื้องต้น.....	173
ผนวก ข วิธีการกำหนดราคาในกรณีของการผูกขาดตามธรรมชาติ.....	194
ผนวก ค เครื่องมือในการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศ.....	198
ผนวก ง การคุ้มครองอุตสาหกรรมทารก (Infant Industry Argument).....	212

บรรณานุกรม.....	217
-----------------	-----

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1.1	อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (GDP Growth) ของกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว และกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา ปี 2533-2553	6
ภาพที่ 1.2	โครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของโลก แบ่งตามกลุ่มประเทศ	7
ภาพที่ 1.3	อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (GDP Growth) ของโลก และของประเทศไทย ปี 2523-2561	8
ภาพที่ 1.4	อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (GDP Growth) ของประเทศในเอเชีย ปี 2523-2559	8
ภาพที่ 1.5	อัตราการขยายตัวของ GDP และมูลค่าการค้าระหว่างประเทศของโลก ปี 2545-2555	9
ภาพที่ 1.6	สัดส่วนมูลค่าการค้าระหว่างประเทศของโลก	11
ภาพที่ 1.7	สัดส่วนการค้าสินค้าเกษตรต่อการค้าระหว่างประเทศโดยรวมของโลก ปี 2493-2555	13
ภาพที่ 2.1	อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยและประเทศในกลุ่มอาเซียน ปี 2524-2555	20
ภาพที่ 2.2	เส้นทางการพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรมของประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สำคัญ	47
ภาพที่ 2.3	ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในสินค้าประเภทเสื้อผ้า (SITC 84) ของประเทศที่สำคัญ	48
ภาพที่ 2.4	ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในสินค้าประเภท เรือของประเทศไทย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และจีน	50
ภาพที่ 2.5	ดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่ปรากฏ (RCA) ในสินค้าประเภท เรือของสาธารณรัฐประชาชนจีน	50
ภาพที่ 2.6	ความสัมพันธ์ระหว่างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจกับการส่งออก	52
ภาพที่ 2.7	ดุลการค้า ดุลบัญชีเดินสะพัด และดุลการชำระเงินของไทย ปี 2534-2555	65

ภาพที่ 2.8 ปัญหาเศรษฐกิจมหภาค.....	66
ภาพที่ 2.9 แผนการเปิดเสรีทางการเงินมีข้อผิดพลาด.....	67
ภาพที่ 2.10 สถาบันการเงินอ่อนแอและขาดมาตรฐานการดำเนินงานที่เป็นสากล.....	68
ภาพที่ 2.11 ปัญหาจากระบบอัตราแลกเปลี่ยน.....	69
ภาพที่ 2.12 การสูญเสียเงินตราระหว่างประเทศ.....	70
ภาพที่ 3.1 โครงสร้างของการเป็นเจ้าของกิจการรัฐวิสาหกิจ.....	84
ภาพที่ 4.1 นโยบายการค้าเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรม.....	92
ภาพที่ 7.1 การผลิตแบบเครือข่ายในสินค้าฮาร์ดดิสก์.....	150
ภาพที่ 7.2 ระดับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ.....	155
ภาพที่ 7.3 การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจจำแนกตามภูมิภาค.....	163
ภาพที่ 7.4 ความตกลงเขตการค้าเสรีแบบทวิภาคีของไทย.....	164
ภาพที่ 7.5 ความตกลงเขตการค้าเสรีภายใต้กรอบอาเซียน.....	165

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1.1	สัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ต่อ GDP ของโลก.....	5
ตารางที่ 1.2	อัตราการขยายตัวของ GDP และมูลค่าการค้าระหว่างประเทศของโลก ปี 2548-2555.....	5
ตารางที่ 1.3	มูลค่าการส่งออก การนำเข้า และการค้าระหว่างประเทศ ของกลุ่มประเทศพัฒนาแล้วและกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา.....	10
ตารางที่ 1.4	คู่ค้าของกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว (Developed Countries).....	12
ตารางที่ 1.5	คู่ค้าของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา (Developing Countries).....	12
ตารางที่ 1.6	องศาการเปิดประเทศ (Degree of Openness).....	14
ตารางที่ 1.7	มูลค่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ของประเทศที่สำคัญ.....	16
ตารางที่ 2.1	โครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ของประเทศไทย ปี 2503-2555.....	22
ตารางที่ 2.2	อัตราการเจริญเติบโตที่แท้จริงของภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม ปี 2504-2555.....	23
ตารางที่ 2.3	สัดส่วนมูลค่าของภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม ภายในประเทศ (GDP) ปี 2504-2555.....	24
ตารางที่ 2.4	พื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจสำคัญของประเทศไทย ปี 2504-2556.....	25
ตารางที่ 2.5	ผลผลิตรวมของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ปี 2504-2554.....	25
ตารางที่ 2.6	ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ปี 2504-2556.....	26
ตารางที่ 2.7	ผลผลิตข้าวต่อไร่ของประเทศไทยเทียบกับประเทศคู่แข่งในช่วง ปี 2550-2556.....	27
ตารางที่ 2.8	อัตราการช่วยเหลือภาคเกษตรกรรมของประเทศไทยในช่วงปี 2514-2546 (Total Rates of Agricultural Assistance).....	27
ตารางที่ 2.9	ราคานำเข้า (CIF) ราคาขายส่งในตลาดกรุงเทพฯ และราคาขายปลีก ในตลาดท้องถิ่นของปุ๋ยเคมีสูตรที่สำคัญ ปี 2538-2555.....	29

ตารางที่ 2.10	อัตราการอุดหนุนภาคเกษตรของประเทศต่างๆ ปี 2542	30
ตารางที่ 2.11	อัตราการขยายตัวเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ที่แท้จริงในภาคเศรษฐกิจของไทย	34
ตารางที่ 2.12	สินค้าส่งออกสำคัญของไทยระหว่างปี 2503-2538	36
ตารางที่ 2.13	สินค้าส่งออกสำคัญ 10 รายการแรกของไทย ปี 2555	38
ตารางที่ 2.14	ขอบเขตของจำนวนสินค้าที่เข้าสู่กระบวนการลดภาษี ภายใต้ข้อตกลงการค้าโลก (Scope of Bindings) ของประเทศที่สำคัญ	41
ตารางที่ 2.15	อัตราภาษีศุลกากรเฉลี่ยแบบธรรมดา (Simple Average Tariff Level) ของประเทศที่สำคัญ	42
ตารางที่ 2.16	อัตราภาษีศุลกากรเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (Trade Weighted Average Tariff Level) ของประเทศที่สำคัญ ปี 2554	43
ตารางที่ 2.17	อัตราภาษีศุลกากรสินค้าเกษตรของไทยและประเทศพัฒนาแล้วที่สำคัญ ปี 2555	44
ตารางที่ 2.18	อัตราภาษีศุลกากรสินค้าอุตสาหกรรมของไทยและประเทศพัฒนาแล้วที่สำคัญ ปี 2555	44
ตารางที่ 2.19	องศาการเปิดประเทศ (Degree of Openness)	54
ตารางที่ 2.20	มูลค่าการส่งออก การนำเข้า ดุลการค้าของประเทศไทย และอัตราการขยายตัว ระหว่างปี 2541-2557	55
ตารางที่ 2.21	แหล่งนำเข้าของประเทศไทย จำแนกตามกลุ่มประเทศที่สำคัญ ระหว่างปี 2531-2555	57
ตารางที่ 2.22	ตลาดส่งออกของประเทศไทย จำแนกตามกลุ่มประเทศที่สำคัญ ระหว่างปี 2531-2555	57
ตารางที่ 2.23	มูลค่าการส่งออกและการนำเข้าของประเทศไทยกับประเทศต่างๆ	58
ตารางที่ 2.24	ดุลการค้าของไทยกับประเทศคู่ค้าต่างๆ ระหว่างปี 2543-2555	59
ตารางที่ 2.25	การค้าระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศในอาเซียน ระหว่างปี 2535-2553	60
ตารางที่ 2.26	สินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศไทยไปอาเซียน	61
ตารางที่ 2.27	สินค้านำเข้าจากอาเซียนที่สำคัญของประเทศไทย	62
ตารางที่ 2.28	มูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับอาเซียน	63

ตารางที่ 2.29	ดุลการค้าระหว่างไทยกับอาเซียน รายประเทศ.....	64
ตารางที่ 2.30	หนี้ต่างประเทศของไทยระหว่างปี 2539-2550.....	71
ตารางที่ 6.1	รอบเจรจาของความตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีศุลกากรและการค้า (GATT) และองค์การการค้าโลก (WTO).....	123

คำนำ

หนังสือ นโยบายรัฐบาล การค้าระหว่างประเทศ กับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย เล่มนี้ เขียนขึ้นเพื่อใช้เป็นตำราประกอบการเรียนวิชา นโยบายสาธารณะ โลกาภิวัตน์ และการพัฒนาเศรษฐกิจไทย (Public Policy, Globalization, and the Development of Thai Economy) ในระดับปริญญาโท หลักสูตรเศรษฐศาสตรบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งนักศึกษาในหลักสูตรนี้มีพื้นฐานการศึกษาที่หลากหลาย ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีความตั้งใจให้หนังสือเล่มนี้อ่านและเข้าใจง่าย เหมาะกับผู้ที่มีความรู้ทางเศรษฐศาสตร์และผู้ที่ไม่มีพื้นฐานทางเศรษฐศาสตร์มาก่อน โดยเนื้อหาไม่ได้เน้นไปที่ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่มีรูปกราฟหรือฟังก์ชันต่างๆ ที่เข้าใจยาก แต่จะเน้นอธิบายปรากฏการณ์หรือประเด็นเรื่องราวโดยสอดแทรกแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์และตัวอย่างกรณีศึกษาที่เกี่ยวกับประเทศไทยเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ขณะเดียวกันผู้ที่ต้องการทำความเข้าใจถึงเนื้อหาทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศที่อยู่เบื้องหลังก็สามารถอ่านรายละเอียดในภาคผนวกได้ ดังนั้น หนังสือเล่มนี้สามารถนำไปใช้อ่านประกอบการเรียนสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่ศึกษาวิชาด้านเศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศด้วยได้ รวมถึงบุคคลทั่วไปที่สนใจประเด็นด้านการค้าระหว่างประเทศ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจโลก พลวัตของเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการค้าระหว่างประเทศ องค์กรระหว่างประเทศด้านการค้าที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย และการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 7 บท โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลักคือ ส่วนที่ 1 เป็นส่วนที่ให้ผู้อ่านได้เห็นภาพรวมของสิ่งแวดล้อมและพัฒนาการการค้าระหว่างประเทศของโลก เพื่อให้เข้าใจถึงสิ่งแวดล้อมโลกที่ล้อมรอบประเทศไทยอยู่ และการพัฒนาเชิงพลวัตของเศรษฐกิจไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคการค้าระหว่างประเทศของไทย สำหรับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้อยู่ในภาคผนวก ซึ่งประกอบไปด้วยทฤษฎีเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจว่าอะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการการค้าระหว่างประเทศและอธิบายถึงเหตุผลว่าประเทศใดส่งออก/นำเข้าสินค้าใดเพราะเหตุใด รวมทั้งนัยทางนโยบาย (Policy Implication) ของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ และกล่าวถึงประโยชน์ที่เกิดจากการค้าระหว่างประเทศ (Gain for Trade) ในส่วนนี้แบ่งเป็น 2 บทคือ บทที่ 1 ภาพรวมการค้าระหว่างประเทศของโลก บทที่ 2 เศรษฐกิจไทย

การพัฒนาและนโยบาย ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับพลวัตการพัฒนาเศรษฐกิจไทย นโยบายเศรษฐกิจที่สำคัญ ภาควิชาการระหว่างประเทศของไทย และวิกฤติเศรษฐกิจไทยกับการแก้ไขปัญหา ในส่วนที่ 2 มีเนื้อหาเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศและบทบาทของภาครัฐในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วย 2 บท ได้แก่ บทที่ 3 บทบาทของรัฐบาลในระบบเศรษฐกิจ และบทที่ 4 นโยบายการค้าและพัฒนาอุตสาหกรรม สำหรับรายละเอียดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่อยู่เบื้องหลังในส่วนนี้ ได้แก่ เรื่องการผูกขาดโดยธรรมชาติ เครื่องมือในการดำเนินนโยบายการค้าระหว่างประเทศ และการคุ้มครองอุตสาหกรรมทารกจะอยู่ในภาคผนวก ข ถึงภาคผนวก ง สำหรับในส่วนที่ 3 อธิบายถึงสิ่งแวดล้อมทางเศรษฐกิจโลกและสถาบันเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ประกอบด้วย 3 บท ได้แก่ บทที่ 5 กระบวนการโลกาภิวัตน์ (Globalization) ในด้านเศรษฐกิจ บทที่ 6 องค์การการค้าโลก (WTO) กับประเทศไทย และบทที่ 7 การเจรจาการค้าและการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

ผู้เขียนขอขอบคุณ คุณณัฏฐกัญญา จรุงศรี ที่ช่วยอ่านและตรวจทานต้นฉบับด้วยความอดทน และ ดร.ศุภฤติ ถาวรยุติการต์ ที่ผลักดันให้ผู้เขียนปรับปรุงหนังสือเล่มนี้จนจัดพิมพ์สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ดร.ศุภิช ศุภขลาศัย

มิถุนายน 2560

ส่วนที่ 1

การพัฒนาเชิงพลวัตของเศรษฐกิจไทย

ภาพรวมการค้าระหว่างประเทศ ของโลก

ในบทนี้เป็นการให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภาวะเศรษฐกิจของโลกและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้เห็นถึงวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวของเศรษฐกิจโลก รวมทั้งความสำคัญของเศรษฐกิจภาคการค้าระหว่างประเทศซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจโลกมีการเจริญเติบโต

เศรษฐกิจโลกและการเจริญเติบโต

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ยุโรปตะวันตกถือได้ว่าเป็นภูมิภาคที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโลกอย่างมาก หากพิจารณาสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (Gross Domestic Production: GDP) ของโลกในตารางที่ 1.1 จะพบว่า ในปี 2043 ยุโรปตะวันตก มีสัดส่วน GDP ของโลกอยู่ที่ร้อยละ 17.5 และเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 33.5 ในปี 2456 และยังคงมีสัดส่วนที่สูงจนถึงปัจจุบัน โดยในปี 2555 มีสัดส่วนร้อยละ 19.9

ขณะที่ประเทศจีนและอินเดีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์และการค้าระหว่างประเทศมาอย่างยาวนาน มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจโลกสูงมากในอดีต โดยในปี 2043 GDP ของประเทศจีนคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 25.0 ต่อ GDP ของโลก และเพิ่มสูงถึงร้อยละ 32.9 ในปี 2363 แต่เมื่อเข้าสู่ยุคคริสต์ศตวรรษที่ 20 สัดส่วนก็เริ่มลดลงมา ทั้งนี้สาเหตุหนึ่งมาจากการที่ประเทศจีนเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ เช่นเดียวกับประเทศอินเดีย ในปี 2043 มีสัดส่วนของ GDP สูงถึงร้อยละ 24.5 และลดลงมาอยู่ที่ร้อยละ 16.5 ในปี 2363 หลังจากนั้นสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากอินเดียกลายเป็นอาณานิคมของประเทศอังกฤษ ซึ่งทำให้ความมั่งคั่งตกไปอยู่กับประเทศเจ้าอาณานิคมแทน นอกจากนั้นนโยบายเศรษฐกิจของอินเดียยังขาดประสิทธิภาพอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ในปี 2555 สัดส่วน GDP ของอินเดียใน GDP โลกเพิ่มขึ้นเล็กน้อย สาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือ อินเดียเริ่มพัฒนาเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ประเทศจีนภายหลังจากการปฏิรูป 4 ทศวรรษก็ส่งผลให้ประเทศมีขนาดเศรษฐกิจขยายตัวขึ้นเพิ่มเรื่อยๆ โดยในปี 2555 จีนมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของโลก

สำหรับสหรัฐอเมริกา หากพิจารณาสัดส่วนใน GDP โลก ในปี 2043 สหรัฐฯ มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 0.3 และมีการพัฒนาต่อเนื่อง จนในปี 2555 สัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 25.2 นับเป็นประเทศที่มีสัดส่วนใน GDP โลกมากที่สุด และในที่สุดสหรัฐฯ กลายเป็นประเทศมหาอำนาจสำคัญของโลก

จากสัดส่วน GDP ของโลกในระยะ 5 ศตวรรษที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่า ในอดีตประเทศจีนและอินเดียเคยเป็นศูนย์กลางของเศรษฐกิจโลกมาก่อนประเทศในยุโรปตะวันตกและสหรัฐฯ แต่ภายหลังปี 2456 เป็นต้นมา สัดส่วน GDP ของทั้งสองประเทศกลับลดลงอย่างต่อเนื่อง ประเด็นที่น่าสนใจคือ เหตุใดประเทศในเอเชียจึงมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ถดถอยลง ในขณะที่ประเทศแถบยุโรปตะวันตก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐฯ จึงมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจในช่วง 5 ศตวรรษที่ผ่านมาอย่างมาก อย่างไรก็ตาม อัตราการเจริญเติบโตที่อยู่ในระดับสูงอย่างต่อเนื่องของประเทศจีนตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา ทำให้จีนกลับมามีบทบาทอีกครั้งต่อระบบเศรษฐกิจโลก